

УДК 37.016:811.112.2]:004

Н. Оглобенко,
вчителька-методист німецької мови,
Овруцький ліцей
імені Андрія Малишка Овруцької
міської ради Житомирської області
e-mail: nadiia.ohlobenko@icloud.com

Використання соціальних мереж у навчанні німецької мови у закладах загальної середньої освіти

Сьогодні інтернет і соціальні мережі є невід'ємною частиною нашого життя. Уміння ефективно працювати з нескінченним потоком інформації та величезною кількістю ресурсів, які надає нам мережа «Інтернет», є життєвою необхідністю. У галузі викладання іноземних мов питання про впровадження інформаційно-комунікаційних технологій розглядається вже багато років. Використання інтернет-технологій мотивоване прагненням до модернізації навчального процесу, можливістю реалізації особистісно орієнтованого підходу, розвитку комунікативної компетенції та навичок міжкультурної комунікації.

Також, на наш погляд, однією з найголовніших причин інтеграції інтернет-ресурсів є той факт, що україномовному викладачеві іноземної мови вкрай важко створити навколо тих, хто вивчає цю мову, повноцінне і якісне мовне середовище.

Учні, які вивчають іноземну мову в школі та в університеті, у кращому разі володіють впевненою теоретичною базою і непоганим рівнем мовних знань. Проте, потрапляючи в ситуацію реального спілкування, вони стикаються з несподіваними труднощами, зумовленими браком лінгвокраїнознавчих, соціокультурних знань, а також лінгвістичними та психологічними чинниками (темп мовлення, діалектизми, сленг, вимова, культурний шок, страх припуститися помилки тощо). Учням не вистачає досвіду усної та письмової комунікації з носіями мови, роботи з автентичним матеріалом.

Таким чином, в освітньому процесі існують деякі прогалини, усунути які можуть допомогти сучасні комп'ютерні засоби навчання. У наш час завдяки цифровим технологіям у вчителів та учнів є можливість не тільки читати автентичні тексти всіх можливих жанрів і стилів, слухати мову носіїв мови, що вивчається, а й абсолютно легко і безкоштовно спілкуватися з іноземними друзями.

З кожним роком зростає кількість соціальних мереж, у яких сучасні підлітки проводять значну частину свого життя. І хоча спочатку вони не були розроблені для освітніх цілей, але їх лінгводидактичний потенціал настільки великий, що охоплює в процесі навчання всі аспекти мови та види мовленнєвої

діяльності та дозволяє їм посісти гідне місце в методиці викладання іноземної мови, зокрема німецької. Саме це й зумовило тему дослідження «Можливості використання соціальних мереж у навчанні німецької мови в закладах загальної середньої освіти».

Метою дослідження є визначення можливостей соціальних мережевих сервісів у вивченні іноземних мов, зокрема німецької.

Відповідно до мети визначені наступні завдання:

– розглянути структуру і особливості, переваги і недоліки використання соціальних мереж в освітньому процесі, зокрема у навчанні німецької мови;

– дослідити способи організації освітнього процесу з вивчення німецької мови за допомогою соціальних мереж;

– визначити найбільш продуктивні шляхи навчання німецької мови за допомогою популярних соціальних мереж TikTok та Instagram.

Використання соціальних мереж в освітньому процесі є актуальною та відкритою темою для дискусій, адже процес розвитку інформаційно-комунікаційних технологій відбувається швидко, у зв'язку з чим відкривається перспектива максимального отримання користі з даних ресурсів, а також постає питання правильної організації інформаційного пізнавального контенту серед користувачів, особливо серед підростаючого покоління.

У сучасному цифровому суспільстві провідну позицію посідає інформаційно-комунікаційна компетентність, оскільки технології стають універсальною «мовою», якою розмовляють фахівці всього світу, незалежно від сфери професійної діяльності. Активні процеси цифровізації та інформатизації, що зачіпають усі сфери суспільного життя, призводять до потреби модернізації та трансформації системи освіти за допомогою інтеграції інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у освітній процес. Огляд вітчизняних і зарубіжних наукових педагогічних видань свідчить про існування різних підходів до визначення поняття «інформаційно-комунікаційні технології». Таким чином, ІКТ визначаються як:

– спектр цифрових технологій, що є інструментом створення, передавання, зберігання та розповсюдження інформації [1];

– технологія, яка базується на використанні комп'ютера, мережі «Інтернет», комп'ютерних додатків і програм [2];

– педагогічна технологія, яка використовує певні програмні та технічні засоби з метою отримання доступу до конкретних інформаційних джерел [4];

– інструмент створення та супроводу індивідуальних освітніх програм [4];

– зближення аудіовізуальних, телефонних та комп'ютерних комунікацій;

– інформаційно-комунікаційні технології [2];

– інформаційні технології.

У контексті освітньої діяльності ІКТ розглядаються як інструмент спільної діяльності учасників процесу навчання – педагогічна технологія організації та управління навчальною діяльністю шляхом упровадження різноманітних програмних, технічних та електронних ресурсів.

Інформаційно-комунікаційні технології є цінним інноваційним інструментом навчання і володіють високим лінгводидактичним потенціалом, справляючи позитивний вплив на викладання та вивчення іноземної мови. Комп'ютер, інтернет, інтерактивні дошки, мобільні телефони, відеоігри тощо використовуються в процесі навчання іноземної мови з метою підвищення мотивації учнів і вдосконалення їхніх мовленнєвих навичок [7].

Впровадження ІКТ дає змогу урізноманітнити інструментально-методичний апарат проєктування освітнього процесу, роблячи його інтерактивним, гнучким та інноваційним. Застосування комп'ютерних технологій у навчанні іноземних мов дає можливість викладачам варіювати сценарії уроків і організовувати освітній процес з урахуванням індивідуальних відмінностей учнів, формуючи орієнтоване на учнів середовище навчання. Таким чином, інформаційно-комунікаційні технології допомагають учителям іноземної мови вирішувати такі питання: «чого вчити?», «як вчити?», «коли вчити?» [1].

З точки зору викладання іноземної мови ІКТ мають такі переваги:

– різноманітність способів подання навчального матеріалу за допомогою візуальних, аудіальних і кінестетичних стимулів. Передача знань здійснюється носіями мови, візуальними образами та різноманітними інтерактивними сценами, що додають інтерес до всього процесу навчання;

– надання динамічності заняттям шляхом упровадження різних інтерактивних дидактичних прийомів, унаслідок чого уроки стають більш захопливими. Це позитивно впливає на відвідуваність занять, мотивацію та концентрацію уваги учнів;

– адаптація дидактичних дій і завдань до когнітивних та емоційних можливостей, індивідуального темпу та стилю навчання кожного учня. Викладач іноземної мови отримує можливість розробляти та реалізовувати диференційовані та індивідуальні комплекси вправ, які відповідають рівню володіння мовою, потребам, інтересам та мотивації учнів;

– надання миттєвого зворотного зв'язку учням під час їхньої роботи. За допомогою освітнього програмного забезпечення вчитель може не тільки

швидко помітити помилки, а й виправити їх, а також запропонувати учням відповідні пояснення, індивідуальні та персоналізовані рекомендації. З точки зору вивчення іноземної мови ІКТ дають можливість учням самостійно вибудовувати освітній маршрут. Крім того, підвищується якість навчання за рахунок гнучкості освітнього процесу, в який інтегровані різні цифрові інструменти.

З безлічі переваг використання ІКТ у процесі вивчення іноземної мови ми можемо назвати такі:

- можливість засвоювати й активно застосовувати на практиці лексичні та граматичні шаблони в інтерактивному режимі. Мультисенсорний формат цифрового освітнього середовища дає змогу учням взаємодіяти з віртуальними моделями лінгвістичних об'єктів, які вивчаються, і формувати графічний образ лексичних одиниць одночасно з їхнім звуковим оформленням, що забезпечує високий ступінь наочності освітнього процесу;

- підвищення мотивації учнів і рівня їхньої залученості в процес вивчення іноземної мови. Учні з більшою ймовірністю демонструватимуть позитивне ставлення, коли в класі використовуються інформаційні технології, за допомогою яких забезпечується спілкування з носіями мови з інших країн, середовище навчання, в якому мотивація зберігається і підвищується;

- заохочення самостійності та зосередженості учнів на процесі навчання. Впровадження інформаційних технологій у процес проєктування освітнього процесу призвело до зміни ролі вчителя – з лектора на помічника, який допомагає учням стати більш самодостатніми;

- занурення в реальне мовне середовище. Ще однією очевидною перевагою використання ІКТ на уроках іноземної мови є велика кількість автентичних навчальних матеріалів. Електронне освітнє середовище забезпечує автентичне мовне оточення на основі інформації культурного, етнічного та соціального характеру, що включена до мультимедійного навчально-методичного комплексу (автентичні тексти, відео, аудіо, блоги, подкасти тощо) [9; 10].

У наші дні в сучасній школі висуваються підвищені вимоги до освіти, до загального розвитку особистості учня і до того, наскільки ефективно і якісно було освоєно шкільну програму. Провідною метою навчання німецької мови є формування та розвиток комунікативної культури учнів. Оскільки німецька мова, як і будь-яка інша мова, виконує комунікативну функцію, то як навчальний предмет вона є метою і водночас засобом навчання.

Застосування інноваційних цифрових технологій у контексті мовної освіти забезпечує гнучкий і різноманітний технологічний інструментарій; сприяє розвитку в учнів навичок критичного мислення, роботи в команді та ефективного опрацювання даних; заохочує автономний режим та індивідуальний маршрут навчання; підвищує мотивацію учнів; стимулює розвиток цифрової грамотності. Однак цілком очевидно, що інтеграція ІКТ у практику викладання мов має низку обмежень, адже діяльність без належного педагогічного планування – технологічно вдосконалена чи ні – призведе до незадовільних результатів, навіть

якщо ця діяльність є привабливою з мультимедійної точки зору. Інформаційні технології повинні виступати як ефективний додатковий засіб навчання, який забезпечує надійне мультимедійне мовне середовище, що має високий лінгводидактичний потенціал.

Інтернет-ресурс являє собою сукупність інтегрованих засобів технічного та програмно-апаратного характеру, а також інформації, яка призначена для публікації у Всесвітній павутині. Інтернет-ресурс може містити інформацію в текстовій, графічній та мультимедійній формі. Він дає змогу викладачам спілкуватися між собою по всьому світу, проводити вебінари, створювати віртуальні спільноти, використовувати потрібну інформацію для проведення уроків. Використання інтернет-ресурсів спонукає шукати нові форми та методи навчання, додатковий матеріал до уроку [8].

Науковці-методисти та вчителі-практики зазначають, що, інтегруючи в освітній процес цей матеріал, педагог може більш ефективно вирішувати дидактичні завдання, спрямовані на формування та вдосконалення всіх видів мовленнєвої діяльності (аудіювання, читання, говоріння, письмо) та оволодіння трьома аспектами іншомовної освіти: фонетикою, лексикою та граматиною. Можна виокремити низку таких завдань, для вирішення яких можуть бути використані інтернет-ресурси:

- активізувати розумові здібності учнів;
- залучати до роботи пасивних учнів;
- робити заняття більш наочними;
- забезпечувати навчальний процес новими, раніше недоступними матеріалами, автентичними текстами;
- привчати учнів до самостійної роботи з матеріалами;
- забезпечувати моментальний зворотний зв'язок;
- підвищувати інтенсивність освітнього процесу;
- забезпечувати живе спілкування з представниками інших країн і культур;
- формувати вміння та навички ефективного читання, письма та аудіювання, монологічного та діалогічного мовлення;
- розширювати словниковий запас;
- виховувати терпимість, сприйнятливості до духовного та пізнавального досвіду інших народів;
- реалізовувати особистісно орієнтований і диференційований підходи до навчання;
- формувати вміння, що забезпечують інформаційну компетентність.

Матеріали, розміщені в мережі, можуть використовуватися абсолютно на всіх щаблях навчання німецької мови і для навчання учнів різних рівнів. Матеріалами можуть бути методичні розробки, дидактичні матеріали, конспекти та відеозаписи уроків, електронні бібліотеки, онлайн-словники, тестові завдання, відеоролики з теми уроку, аудіозаписи, навчальні сайти та багато іншого. Так само ці матеріали можна доопрацьовувати і змінювати на свою користь і для своєї зручності.

Розглянемо платформи, що можуть активно використовуватись у навчанні німецької мови.

YouTube – відеохостинг, що надає користувачам послуги зберігання, доставки та показу відео. YouTube став найпопулярнішим відеохостингом і другим сайтом у світі за кількістю відвідувачів. Користувачі можуть завантажувати, переглядати, оцінювати, коментувати, додавати в обране і ділитися тими чи іншими відеозаписами.

YouTube був заснований у 2005 році і з кожним роком набирає дедалі більшої популярності, оскільки там знайдеться цінна і безкоштовна інформація під будь-який запит. Під час пошуку та аналізу пропонованих каналів на платформі YouTube було виявлено низку каналів, які підходять під наші критерії, а саме: актуальність, зрозуміле подання матеріалу, кількість підписників і переглядів, можливість використання на уроці. Грунтуючись на цих критеріях, ми виділили такі канали:

– Learn German – Deutsch für Euch. Авторський канал із безліччю відео, на яких молода викладачка просто і зрозуміло пояснює найскладніші аспекти німецької мови. Канал просто незамінний для вивчення нелегкої німецької граматики. Також є відео, присвячені синтаксису, вимові та поповненню словникового запасу.

– Get Germanized. Автор цього каналу часто викладає нові відео, які переслідують дві мети – навчити німецької мови та познайомити з німецькою культурою і традиціями. На каналі можна знайти величезну кількість відео, присвячених таким темам, як основи німецької та просунута німецька, сучасний німецький сленг, особливості німецької мови, поширені мовні помилки, особливості вимови в різних німецькомовних країнах і багато іншого. Усе це авторка каналу підносить у веселому та захопливому форматі.

– 24h Deutsch. Канал німецької вчительки на ім'я Іда переміг у конкурсі Гете-Інституту «Вчити німецьку на YouTube? Покажи нам, як це!» і відразу став одним із найпопулярніших ресурсів для вивчення німецької. На цьому акаунті представлені короткі відео тривалістю до 5 хвилин, в яких навчання німецької мови проходить у зрозумілій і невимушеній манері. На каналі представлені відео, присвячені граматиці та словниковому запасу, мовним курйозам і поширеним помилкам.

– Easy German. Цей канал орієнтований як на новачків, так і на тих, хто вже непогано знає німецьку мову. Щотижня автори викладають кілька нових відео, кожне підходить для певного мовного рівня. Представлено відео для вивчення базової німецької «з нуля», відео з граматики та вимови. Також є уроки для середнього та просунутого мовного рівня, окрім того, відео про німецьку культуру та мовні особливості.

Найпопулярнішими є записи рубрики «німецької з вулиці», на яких автори розмовляють на різні теми зі звичайними перехожими, носіями мови, на вулицях міст Німеччини. Відео супроводжуються субтитрами і чудово підходять для практики в аудіюванні та сприйнятті мови на слух.

Відеоматеріали, що викладаються на цих каналах, можуть бути використані як на уроці, так і під час самостійного вивчення. Використання цих матеріалів на уроці зробить його більш цікавим для учнів. Мотивація до вивчення мови зростає за рахунок її новизни. Для учнів, у яких переважає

візуальна пам'ять, ці відеоматеріали з наочними прикладами стануть чудовим способом отримувати та засвоювати знання.

Учитель може не показувати цей відеоматеріал на уроці, а рекомендувати подивитися його вдома. А на наступному уроці ставити запитання до відео. Наприклад, «Який приклад було подано для розуміння граматичного правила? А ви б який приклад навели?». Ці прийоми допоможуть учням краще засвоювати пройдені теми і, що не менш важливо, вільно висловлювати свою думку.

Наступним об'єктом є розважальний відеосервіс TikTok. Це сервіс для створення та перегляду коротких відео, що належить пекінській компанії «ByteDance». Його запустили влітку 2018 року, а 2019 року він запустив розділ з освітніми роликами «TikTok Універ». Контент для розділу надають самі користувачі. Освітні ролики розділені за чотирма напрямками: «Курси Мови», «Курси Мистецтва», «Курси Музики», «Курси Науки» і «Курси Інтер'єру». Знайти цікаві ролики можна у вкладці «Цікаве», набравши в пошуку відповідний хештег [3].

І сьогодні багато великих авторитетних інтернет-платформ з вивчення німецької мови створюють в цьому популярному додатку свої сторінки, розміщуючи там короткі навчальні відео. Наприклад, DW Deutschlernen: 15 секунд – більше не потрібно, щоб зробити перші кроки в німецькій мові разом з Deutsche Welle. Кліп за кліпом Жульєт, Рейчел та Девід пояснюють словниковий запас та граматику. Вчити німецьку в TikTok можна не тільки з DW (www.tiktok.com/@dw_deutschlernen), це можливо і в каналах Goetheinstitut.Deutsch. На простій німецькій і з гумором в коротких відео пояснюється те, що не завжди зрозуміло на уроках [5; 6].

Підписатись і покращити свою німецьку, познайомитися зі справжньою Німеччиною можна за допомогою рекомендацій і пояснень www.tiktok.com/@goetheinstitut.deutsch.

Наразі вже існує велика кількість каналів, пов'язаних із німецькою мовою, але нами були відзначені такі:

– you.deutsch. Дуже цікавий акаунт, на якому можна дізнатися багато нового про Німеччину. Акцент робиться на те, як правильно щось запитати чи сказати. Уся інформація подана дуже стисло, але цікаво та змістовно. Можна запропонувати учням обрати вподобаний ролик і розповісти про нього іншим. Наприклад: «Як німецькою буде серія? А як сезон?»;

– deutschonline. Ця онлайн-школа відома кожному, хто тільки почав вивчати мову. Ця школа вже давно існує на таких платформах, як VK і YouTube. Зараз вона освоює нові платформи, тепер вона з'явилася в таких соціальних мережах, як Instagram, Telegram та інших;

– deutschzusammen. Цей контент спрямований на молоде покоління. Дуже цікаво, що майже кожне відео починається з наступних висловлювань: «А ви знали, що...», «Як сказати німецькою?», «Як звучить...». Після перегляду першого ролика з'являється бажання переглянути ще й ще один.

Учням подобається цей контент, бо він легкий, цікавий, дає відчуття новизни і ніяк не асоціюється з навчанням;

– Instagram – додаток для обміну фотографіями та відеозаписами з елементами соціальної мережі, що дає змогу знімати світлини та відео, а також розповсюджувати їх через свій сервіс та низку інших соціальних мереж;

– deutschonline. Акаунт спрямований на розвиток словникового запасу. На ньому можна дізнатися про цікаві факти життя Німеччини, про визначні пам'ятки, які можна відвідати в цій країні. Цей акаунт можна використовувати на уроці під час вивчення тем, наприклад, «Культура Німеччини», «Пам'ятки Німеччини» тощо.

Учні можуть кожного уроку розповідати про одну визначну пам'ятку, про яку дізналися з відео, та наприкінці скласти маршрут «Подорож до Німеччини»;

– Enot_deutsch_club. Цей акаунт корисний для тих, хто тільки починає вчити німецьку мову. Картки з новими словами підписані українським транслітом. Представлені граматичні правила в доступному і зрозумілому вигляді. Цей матеріал ми можемо використовувати на початковому ступені вивчення мови;

– deutsch.mit. Цей акаунт цікавий тим, що він спрямований не на граматику або нову лексику, а на правильну вимову. Також іде акцент на правильне вживання слів.

Отже, введення соціальних мереж в освітній процес під час вивчення німецької мови має величезний потенціал. По-перше, потенціал використання соціальної мережі зумовлений своєю доступністю, а його використання в освітніх цілях дає змогу вивести заняття за рамки аудиторних занять, що додатково мотивує учнів. Діти не тільки вивчають граматику за допомогою соціальних мереж у рамках навчального процесу в школі, а й підписуються на німецькомовних користувачів і продовжують переглядати їхні сторінки, перекладаючи, вивчаючи та використовуючи німецьку мову вже поза школою.

По-друге, тексти в мережах автентичні, учні бачать реальне використання мови, метою вивчення її стає не просте виконання вправ із підручника, а використання німецької мови на практиці. Вони починають помічати ті граматичні структури, які вони проходили в школі, підвищується мотивація до вивчення німецької мови загалом, приходить розуміння потрібності цього предмета в шкільній програмі.

По-третє, соціальні мережі дають великі можливості для взаємодії учасників освітнього процесу. Робота учнів може бути організована в групових чатах, можна поділитися записом, є можливість відеоконференцій, що, звісно, полегшує комунікацію під час виконання завдання, дає змогу працювати будь-де за наявності інтернету.

Таким чином, інтеграція соціальних мереж в освітній процес дає як учневі, так і вчителю безліч нових можливостей для різноманітної роботи з вивчення німецької мови, підвищує мотивацію учнів, є одним з найдієвіших засобів для навчання під час дистанційної освіти, дистанційної роботи, під час виконання домашнього завдання або роботи в класі.

Зростаюча роль соціальних медіаресурсів у сучасному житті робить їхню присутність в освітній сфері неминучою. Передбачаючи цю тенденцію, що зростає з кожним днем, дослідникам і викладачам-практикам рекомендується

більш глибоко вивчити дидактичний потенціал соціальних медіаресурсів. Хоча зв'язок між лінгвістикою та соціальними мережами, а також зв'язок між методикою та соціальними мережами добре вивчені, «тристоронній» зв'язок між лінгвістикою, методикою викладання іноземних мов і соціальними мережами потребує подальшого поглибленого вивчення.

Список використаних джерел та літератури

1. Аржановська А. В. Дидактичний потенціал ІКТ у проектуванні освітнього процесу при навчанні іноземної мови. *Індоєвропейські мови: загальнолінгвістичні та методологічні аспекти* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. Київ, 2022. С. 6–9.
2. Аржановська А. В. Конвергенція технологій в освіті: нова детермінанта розвитку суспільства. *Світ науки, культури, освіти*. 2020. № 5 (84). С. 93–95.
3. Богданова Н. В. ТікТок на уроках іноземної мови. *Освіта і наука*. 2021. № 4 (80). С. 48–50.
4. Бужиков Р., Доній В. Соціальні мережі як сучасний інструмент навчання іноземної мови URL: <http://philolzbirnyk.uzhnu.uz.ua/index.php/philol/article/view/183/376>.
5. Гайворон А. С. Використання додатка ТікТок у навчанні іноземним мовам. *Високі технології в інновації та науці*. Київ : МДІМВ, 2021. С. 57–60.
6. Демидко В. В. Відео ТікТок як новий формат навчального відео. *Медіасфера і медіаосвіта: специфіка взаємодії в сучасному соціокультурному просторі*. Київ, 2020. С. 65–69.
7. Кирпа А. В. Використання соціальної мережі Instagram у навчанні іноземної мови учнів старшої школи. URL: <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/4491/1949>.
8. Синюта О. Роль соціальних мереж у зміненні мов. URL: <http://syniutajournals.com/index.php/ISSJ/article/view/17/15>.
9. Тевс Д. П. Використання сучасних інформаційних і комунікаційних технологій у навчальному процесі. Харків : ХДПУ, 2016. 186 с.
10. Фурсевич І. А. Особливості використання ІКТ при навчанні іноземних мов : збірник наукових праць викладачів іноземних мов. Київ : Просвіта, 2015. 234 с.